

NEKA PITANJA O FORSIRANJU REKA

Savremena sredstva za prelaz preko reka i jaka vatrena podrška olakšavaju savlađivanje reka, ali one za napadača i dalje ostaju vrlo jake prepreke, osobito kada ih branilac umesno koristi.

Naša zemlja ima sve vrste reka: velike, srednje i male, a obiluje i planinskim rekama, koje su promenljive u godišnjim dobima. Sve ovo od naših starešina i jedinica zahteva potpunije poznavanje reka kao prepreka i najjednostavniji način kako da se savlađuju. Ovo tim pre jer ima dosta jednostavnih pitanja i pojmova koji se različito shvataju, tumače i u obuci sprovode. U ovom članku izneću mišljenje o nekim pitanjima iz ove oblasti.

Napad sa forsiranjem reke prema nekim tumačenjima, pa i u pravilima, naziva se samo forsiranje reke. Ovako skraćen i nedorečen pojam za napad sa forsiranjem reke ne može se prihvatiti, jer ne odražava sadržaj ove borbene radnje.

U Ratnoj službi, str. 156, izdanje 1964, kada se govori o napadu uopšte, daje se objašnjenje da napad počinje pokretom pešadije i tenkova sa polaznog položaja, odnosno linije razvoja, u svim slučajevima, sem kada se polazni položaj (linija razvoja) poklapa sa jurišnim. Za napad sa forsiranjem reke u istoj Ratnoj službi, str. 178, objašnjeno je da čas (»č«) označava otiskivanje prvog talasa sa linije ukrcavanja. Na str. 178 se kaže: »Forsiranje iz neposrednog borbenog dodira počinje kad jedinice zauzmu predviđeni raspored za forsiranje i kada sredstva za prelaz budu pripremljena i privučena na »određena mesta«. U borbenom pravilu pešadijskog puka i bataljona, str. 156, izdanje 1965, stoji da forsiranje reke počinje prelaskom prvih talasa jednovremeno na svim mestima prelaza. Ova objašnjenja treba shvatiti tako da napad sa forsiranjem reke počinje otiskivanjem prvih talasa sa linije ukrcavanja. Ako se sada uporedi napad sa forsiranjem reke i napad uopšte, može se zaključiti da prvi počinje sa linije ukrcavanja, a drugi sa polaznog položaja (linija razvoja).

U Ratnoj službi, str. 137, isto izdanje, objašnjeno je da napad obuhvata nastupanje i juriš pešadije i tenkova sa polaznog položaja na prednji kraj neprijateljske odbrane i borbu po dubini neprijateljskog rasporeda — do izvršenja zadatka. Napad sa forsiranjem reke obuhvata: forsiranje reke, juriš i borbu po dubini nepri-

rateljskog rasporeda. Prema tome, forsiranje reke može biti samo prva faza napada sa forsiranjem reke. Ova faza, po strukturi napada sa forsiranjem reke, bila bi ono što je nastupanje pešadije i tenkova sa polaznog položaja (linije razvoja) na jurišni položaj. Cilj napada u ovoj fazi je i u jednom i u drugom primeru isti, tj. da se prostor do jurišnog položaja, odnosno linije iskrčavanja savlada što pre i uz što manje gubitke. Njihovo se izvođenje suštinski razlikuje. Tako npr. pri napadu u normalnim uslovima borbeni poredak jednovremeno kreće sa polaznog položaja (linije razvoja) u napad, a pri napadu sa forsiranjem reke borbeni poredak prelazi reku postupno, po talasima.

Kada se govori o napadu pod različitim uslovima, za svaki od njih se posebno naglašava reč napad («napad na naseljeno mesto», «napad zimi», «napad u šumu» itd.). Zašto onda naziv forsiranje reke, a ne napad sa forsiranjem reke.

NAPAD SA FORSIRANJEM REKE IZ I VAN BORBENOG DODIRA

Napad sa forsiranjem reke može se izvoditi pod različitim uslovima: na različitim rekama, u sva četiri godišnja doba, na različitu odbranu i snage neprijatelja, sa i bez nuklearne podrške, sa jedinicama koje su bile u dodiru sa neprijateljem ili sa snagama koje su do početka napada bile van dodira, danju i noću itd. Postoje različita mišljenja o tome šta se podrazumeva pod napadom sa forsiranjem reke iz dodira, a šta pod napadom sa forsiranjem reke na neprijatelja sa kojim nije postojao dodir. U Ratnoj službi, str. 175 i 178, Borbenom pravilu pešadijske divizije, str. 111 i 114, izdanje 1964. i Borbenom pravilu pešadijskog puka i bataljona, str. 147 i 156, izdanje 1965, data su neka objašnjenja za napad iz neposrednog dodira, za napad iz pokreta, ali su dosta površna i neprecizna.

U razjašnjavanju ovih pitanja prvo treba odrediti šta se podrazumeva pod napadom sa forsiranjem reke iz dodira. Pod ovim pojmom treba podrazumevati situaciju u kojoj se manji ili veći deo jedinica nalazi u dodiru sa neprijateljem. Kao jedan mogući primer uzmimo da je ojačani pešadijski bataljon iz sastava pešadijskog puka izbio na reku. Neprijatelj na suprotnoj obali zadržava bataljon i on ne može preći reku. Ostale snage puka ostaju udaljene od reke i u toj situaciji komandant pešadijskog puka odlučuje da se pređe u napad sa forsiranjem reke. Za pešadijski puk i bataljon ovakva radnja je napad iz dodira. Za ostale snage puka (koje su ostale udaljene od reke) ova radnja je napad sa forsiranjem reke na neprijatelja sa kojim nije postojao dodir. Iz ovoga primera se vidi da je dodir sa neprijateljem relativan pojam za različite jedinice. Radi potpunijeg sagledavanja ovog pitanja, i uočavanja specifičnosti u odnosu na napade u drugim uslovima evo nekoliko situacija iz kojih se izvodi napad sa forsiranjem reke iz dodira:

— kada se uspešno izvede odbrana na jednoj strani reke i neprijateljski napad slomi, neprijatelj prisili na odbranu i time stvore uslovi za prelazak u napad;

— kada se neprijatelj, pri izvlačenju preko reke, odvoji i prisili jedinicu koja ga je gonila da se na polaznoj obali zadrži i sa nje organizuje napad sa forsiranjem reke;

— napad sa forsiranjem reke iz dodira je i onda kada se neprijatelj pri izvlačenju ne odvoji, već gonilac delom snaga (manjim, većim) bez zadržavanja prede reku i svojim glavnim snagama omogući savlađivanje reke bez dužeg zadržavanja, i

— napad sa forsiranjem reke iz dodira jeste i onda ako se maršujući izbije na reku, pa neprijatelj jedinicu zadrži na polaznoj obali i prisili je da organizuje napad.

Napad sa forsiranjem reke na neprijatelja sa kojim nije postojao dodir, izvodi se u sledećim slučajevima:

— ako se jedinica iz drugog ešelona ili kompletan drugi ešelon (rezerva) uvodi u borbu;

— ako su na reci jedinice u dodiru sa neprijateljem, a za napad se dovode snage iz dubine, i

— ako osiguravajući delovi dođu u dodir sa neprijateljem na reci i omoguće glavnim snagama da iz marševskog poretka bez zadržavanja forsiraju reku.

Realnije je da se prvi pojam formuliše kao napad iz dodira ili odbrane, a drugi kao napad iz pokreta.

O NAPADNOJ ZONI

U Ratnoj službi, str. 175, isto izdanje, i Borbenom pravilu pešadijskog puka i bataljona, str. 148, objašnjeno je da se puku i višim jedinicama u prvom borbenom ešelonu, pri napadu sa forsiranjem reke, određuju napadne zone, a pešadijskom bataljonu samo mesto prelaza. Napadna zona je zemljišni prostor odgovarajuće širine i dubine. Ograničena je po dubini zadnjom granicom očekujućeg rejona (polaznog položaja, linije razvoja) i zadnjom (krajnjom) linijom opšteg zadatka. Napadna zona se sastoji iz odseka za prelaz i zemljišta koje obuhvata bliži i sledeći zadatak.

U Vojnom rečniku, str. 182, izdanje 1967, za odsek prelaza se kaže: »...deo reke, s odgovarajućim zemljištem na svojoj obali određen za forsiranje. U sklopu odseka organizuje se potreban broj desantnih i skelskih, a za više jedinice i mostovskih mesta prelaza, određuju očekujući rejoni, mesta prikupljanja sredstava za prelaz, polazna linija, uređuju se putevi za prilaz mestima prelaza i organizuje služba regulisanja saobraćaja. Odsek prelaza je deo zone puka i viših jedinica, a u izvesnim slučajevima može se i poklopiti sa zonom«. Sve je ovo dosta načelno rečeno, a neka tumačenja su i pogrešna. Da li se u odseku za prelaz određuju očekujući rejoni povremeno ili stalno i od čega to zavisi? Iz čega se sastoji odsek prelaza?

Ako se za napad sa forsiranjem reke jedinice dovode iz dubine (iz rejona prikupljanja) i kada se drugi ešelon jačine pešadijske divizije uvodi u napad, organizuje se i poseda očekujući rejon. Tada se odsek za prelaz sastoji i iz očekujućih rejona. Za ovaj primer objašnjenje u Vojnom rečniku je dobro. Ako se izvodi napad sa forsiranjem reke iz dodira, organizuje se i poseda polazni položaj.

Na polaznoj obali organizuje se i poseda linija razvoja: kada u napad sa forsiranjem reke prelaze snage koje su gonile neprijatelja i on se na reci od njih nije odvojio; kada reku forsira drugi ešelon jačine ojačanog puka i ako reku forsiraju snage koje su bile na maršu.

Iz izloženog se vidi da odsek prelaza, umesto očekujućih rejona, može imati polazni položaj ili liniju razvoja.

Odsek prelaza se sastoji iz: očekujućih rejona, vatrenih položaja artiljerije za podršku (odnosno polaznih položaja ili linije razvoja), desantnih i skelskih mesta prelaza i mesta prikupljanja sredstava za prelaz. O mestima prelaza i mestima prikupljanja sredstava za prelaz, u borbenim pravilima i Ratnoj službi, data su potrebna objašnjenja.

U Ratnoj službi, str. 139, između ostalog se kaže: »Jedinice u napadu dobijaju opšti zadatak, koji se načelno deli na bliži i sledeći zadatak, da bi se dejstva u toku napada što bolje uskladila i obezbedilo njegovo izvršenje. Pri postavljanju bližeg zadatka konkretno se određuju objekti neprijateljske odbrane i vreme napada na njih. Jedinicama na odvojenim pravcima se mogu postavljati dnevni zadaci«, i dalje »Zadaci se mogu davati na većoj ili manjoj dubini i biti različiti po vremenu izvršenja, složenosti i važnosti. Dubina opšteg zadatka zavisi . . .«.

O opštem zadatku, pri napadu sa forsiranjem reke u Ratnoj službi se ništa ne govori. U Borbenom pravilu pešadijskog puka i bataljona, str. 157, izdanje 1965, piše: »Kada se bataljoni prvog ešlona puka prebace na suprotnu obalu, odmah produžavaju napad u duhu zamisli komandanta puka i neodvajajući se od neprijatelja, teže da što pre ovladaju objektima koji pružaju povoljne uslove za stvaranje mostobrana (2—3 km od obale) i odbijaju protivnapade neprijatelja. Držanjem mostobrana treba stvoriti uslove za prebacivanje i razvoj ostalih snaga puka i stvaranje oslonca za produženje napada«. U Borbenom pravilu pešadijske divizije, str. 113, stoji: »Zadatak je prvog ešlona da ovlada suprotnom obalom, odbije neprijateljske slabije napade i da što dublje prodre u dubinu neprijateljske odbrane izbegavajući obrazovanje manjih mostobrana i stvarajući što širu osnovicu na takvoj dubini da snage mogu biti podržane efikasnom vatrom divizijske artiljerije«.

Sva ova objašnjenja se svode na konstatacije o prelasku jedinica na suprotnu obalu i na uopšteno isticanje značaja mostobrana i njegove osnovice. Kakvi su zadaci, kako se dele i kolika je njihova dubina nije objašnjeno. Isto tako nije objašnjeno šta je osnovica, a šta mostobran. Napad sa forsiranjem reke je složen i naporan način dejstva. Zato se osećaju potrebe za detaljnijim objašnjenjem

opšteg zadatka pri napadu sa forsiranjem reke (kako se deli, dubina, način izvršavanja, razlika od opšteg zadatka kada se ne napada preko reke itd.).

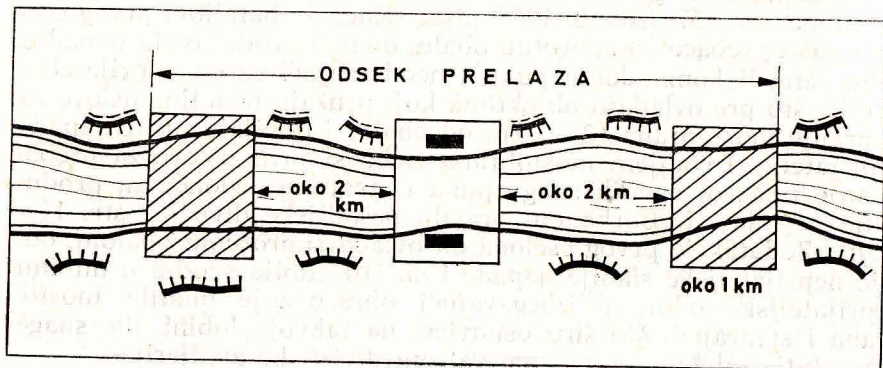
Taktičkim jedinicama (zaključno sa pešadijskom divizijom) pri napadu sa forsiranjem reke treba davati opšte zadatke i deliti ih na bliže i sledeće. U njima treba obuhvatiti dejstva od momenta iskrcavanja na suprotnoj obali pa do objekata (linija) do kojeg je planiran napad. Ovakvim postupkom zadaci se preciziraju.

Osnovica i mostobran, kada se radi o taktičkim jedinicama, predstavljaju više teorijske pojmove. U navedenom citatu iz Ratne službe lepo i jasno je rečeno šta se određuje pri postavljanju bližeg zadatka. Mislim da je umesto za osnovicu pravilnije dejstva vezati za dubinu bližeg zadatka.

ŠIRINA ODSEKA PRELAZA

Pri napadu uopšte širina napadnog fronta pešadijskog bataljona je do 1,5 km, a pešadijskog puka do 4 km. Ove norme zavisno od situacije, mogu biti veće i manje.

Kolika je širina fronta dejstva pešadijskog bataljona i pešadijskog puka pri napadu sa forsiranjem reke gledano kroz neke norme? U Borbenom pravilu pešadijskog puka i bataljona, str. 148, piše: »Na odseku prelaza puka organizuje se 1—2 desantna i jedno skelsko mesto prelaza (odnosno 2—3 desantna). Broj i vrsta uređenih mesta prelaza zavisi od zadatka i raspoloživih sredstava za prelaz. Širina mesta prelaza (desantnog i skelskog) do 1 km a rastojanje između njih oko 2 km.« Na sledećoj strani ovoga pravila šematski je prikazana zona dejstva i odsek prelaza pešadijskog puka pri napadu sa forsiranjem reke.

Pešadijski bataljon za prelaz preko reke dobija mesto prelaza i na njemu se prebacuje po talasima. Talas čini ojačana četa, što znači, bataljon se prebacuje u 3—4 talasa.

Pešadijski puk pri napadu sa forsiranjem reke iz dodira načelno organizuje dva desantna mesta prelaza. Prema tome, puk u

prvom talasu iskrcava dve, u drugom talasu druge dve čete itd. Širina na kojoj se čete iskrcavaju na jednom mestu prelaza iznosi do 1 km. Znači, na suprotnoj obali, na odseku prelaza puka u prvom talasu, naći će se dve ojačane čete i to na međusobnom odstojanju od 5 km.

Isto tako treba napomenuti da se reka brani slabijim snagama, ali ne toliko slabijim da se u principu prihvati kao načelan i jedino ispravan primer u Borbenom pravilu str. 149. Ovaj primer se može tretirati kao izuzetan — kada na reci i u sistemu neprijateljske odbrane postoje posebno izdvojeni pravci. U Ratnoj službi, str. 176, lepo se ističe: »Rastojanje između pojedinih mesta prelaza treba da bude toliko da jedan nuklearni udar male i srednje snage ne može istovremeno zahvatati dva mesta i da, sem toga, prebačene na suprotnu obalu mogu povezano i kompaktno dejstvovati«. Isto tako na str. 174 piše: »Forsiranju se pristupa samo kada na drugi način nije moguće razviti napad i postići željeni cilj«. Znači, pri izvođenju napada sa forsiranjem reke mora se obezbediti uspeh. Jedan od faktora kojim se to obezbeđuje je nadmoćnost u živoj sili i tehnici nad neprijateljem koji se napada. Zato smatram da će biti i takvih primera da će se desantna mesta prelaza dodirivati ili će između njih biti neznatno rastojanje, osobito kada neprijatelj nema ili ne može upotrebiti nuklearno oružje.

Skelska mesta prelaza treba birati i organizovati uz desantna, pa čak ponekad se mogu organizovati i na desantnim mestima prelaza, jer na njima načelno počinje da se radi pošto reku pređu bataljoni prvog ešelona puka.

Dakle, postavlja se pitanje da li je potrebno da između skelskog i desantnog mesta prelaza bude rastojanje od oko 2 km. Ovo tim pre kada se mora obezbediti rastresit raspored desantnih mesta prelaza i brzo grupisanje snaga na obali koju neprijatelj brani.

O NEKIM RAZLIKAMA U BORBENOM PORETKU

Oblik i elementi borbenog poretka pri napadu sa forsiranjem reke zavise od uslova iz kojih jedinice prelaze u napad. Ako se iz odbrane prelazi u napad sa forsiranjem reke, jedinice iz borbenog poretka odbrane treba pregrupisati, u potrebnoj meri, po frontu i dubini i formirati borbeni poredak za napad. Vreme pregrupisanja se prilagođava uticajnim činiocima, ali u svim prilikama mora biti obezbeđena: tajnost, prikrivenost i brzina. Obim pregrupisanja treba svesti na potrebnu meru. Sve ovo, kao i posjedanje polaznog položaja, treba vršiti po unapred razrađenom planu s kojim se pravovremeno moraju upoznati sve zainteresovane starešine. Zadržavanje na polaznom položaju treba da je kratko. Borbeni poredak najčešće treba imati u dva ešelona.

Ako se izvodi napad sa forsiranjem reke na slabije organizovanu odbranu neprijatelja, organizacija napada mora biti kraća i brža. I u ovome slučaju borbeni poredak se formira na polaznom položaju. Oblik i elementi su kao u prethodnom primeru. Za na-

pad se može razviti samo deo snaga, a deo može ostati u marševskom, odnosno u poretku gonjenja — ako se iz njega prelazi u napad.

Pri izvođenju napada sa forsiranjem reke na neprijatelja sa kojim nije postojao dodir jedinice se za napad raspoređuju na očekujućim rejonima i na prostoru od njih do linije ukrcavanja. I ovo je planirani napad sa forsiranjem reke, jer do njega ne dolazi slučajno. Ali pošto pripreme i organizacija napada počinju često iz veće dubine (rejonu prikupljanja i sl.), jedinice se u očekujućim rejonima vrlo kratko zadržavaju. I za ovakav napad treba imati jaku rezervu (drugi ešelon). U tu svrhu formiraju se artiljerijske i vatrene grupe, koje se raspoređuju na vatrene položaje ispred očekujućih rejonu, odakle mogu podržavati napad. Ostali elementi borbenog poretka formiraju se po potrebi.

Kada se izvodi napad sa forsiranjem reke snagama koje neprekidno gone neprijatelja ili snagama koje sa marša prelaze reku, borbeni poredak se razlikuje i po obliku i po elementima od borbenih poredaka kod planiranih napada sa forsiranjem reke. Takav borbeni poredak ima kombinovane elemente: za gonjenje (marš, ako se prelazi reka iz marša) i napad. Cilj je što pre i što više snaga prebaciti na obalu koju neprijatelj brani. Goneći, prednji i čelni odredi, napadne i marševske kolone (ešeloni) razvijaju se za napad u onoj meri koliko i kada je potrebno. Artiljerija podržava prelaz pa se preko reke prebacuje ili se i prebacuje i podržava jedinica. U rezervi se zadržavaju manje snage, ili se kao rezerva koristi neka goneća (marševska) kolona ili marševski ešelon.

Brzini dejstva i iznenađenju neprijatelja pri napadu sa forsiranjem reke pridaje se poseban značaj. Jedna od mera koja pospješuje brzinu i iznenađenje jeste desantiranje snaga na suprotnoj obali. Zato kada izvodi napad sa forsiranjem reke, za spuštanje desanta diviziju treba obavezno ojačavati helikopterima, a helikopterske desante tretirati kao elemenat borbenog poretka divizije.

Druga mera koja može znatno doprinositi brzini i iznenađenju neprijatelja jeste pravilna upotreba partizanskih i teritorijalnih jedinica. Njih treba maksimalno koristiti u toku celog napada sa forsiranjem reke (u toku priprema napada, za vreme forsiranja i razbijanja neprijatelja koji se brani na suprotnoj obali), a ne samo u pojedinim fazama. Teritorijalne i partizanske čete i bataljone, diverzantske i druge jedinice treba potpuno osposobiti za dejstva na rekama. Njihovu formaciju treba prilagoditi tako da mogu izvršavati i ove zadatke, da u svom sastavu imaju pionire, pontonire itd. Trebalo bi da imaju i sredstva za savlađivanje reka.

Dobro pripremljene i obučene partizanske, teritorijalne i diverzantske jedinice mogu izvršavati različite zadatke pri napadu sa forsiranjem reke. Dobro obučeni i opremljeni teritorijalni vod može se upotrebiti kao jurišna grupa, tim pre ako poznaje reku, zemljište i ima pripremljena sredstva za prelaz. Ili, vrlo uspešno se mogu upotrebljavati dobro obučene i opremljene teritorijalne in-

žinjerijske jedinice za organizaciju mesta prelaza na reci. Obezbeđenje sredstava za prelaz, razminiranje, rušenje, pravljenje prolaza u neprijateljskim preprekama, uništavanje vatrenih tačaka, izviđanje i prikupljanje podataka o reci, zemljištu i neprijatelju itd., poslovi su koje mogu vrlo uspešno izvršavati ove jedinice. Ovim se mnogo olakšava rad i dejstvo jedinica koje organizuju i izvode napad sa forsiranjem reke.

Druga grupa zadataka partizanskih, teritorijalnih i diverzantskih jedinica pri napadu sa forsiranjem reke može biti napad na elemente borbenog poretka neprijatelja koji brane reku.

Dobro obučene i izvežbane partizanske i teritorijalne jedinice, zavisno od zemljišta, mogu se naći na raznim mestima u sistemu odbrane neprijatelja, počev od prednjeg kraja odbrane, one mogu napadati na različite elemente borbenog poretka neprijatelja. U stanju su da uspešno zamene vazdušne desante. Dakle, mogu neposrednim dejstvom uticati na uspeh napada i prelaza reke.

Partizanske i teritorijalne snage, kada se pridaju jedinicama koje organizuju i izvode napad sa forsiranjem reke, čine element borbenog poretka dotičnih jedinica.

Potpukovnik

Pero VUCEVIC